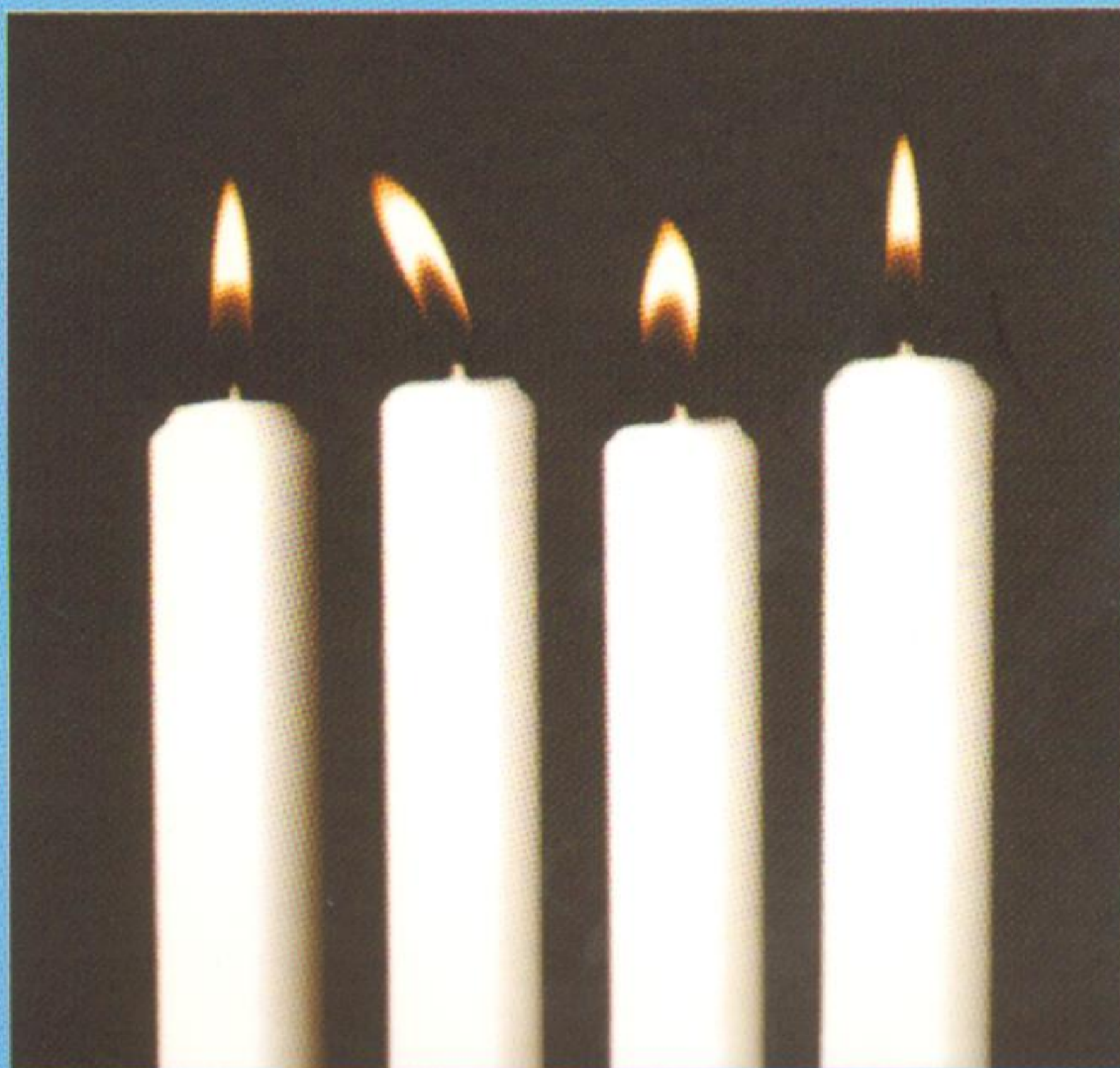

Ragányné Kosztig Csilla

Emléktörödékek
Kisvárda és Nyírkarász
zsidóságának életéből

50908

RAGÁNYNÉ KOSZTIG CSILLA

EMLÉKTÖREDÉKEK

**KISVÁRDA ÉS NYÍRKARÁSZ ZSIDÓSÁGÁNAK
ÉLETÉBŐL**

Sz-Sz-B Megyei
Levéltár Szakkönyvtára

00010682

Ragányné Kosztig Csilla 2012

Előszó

Tisztelt Olvasó!

E könyvecske megírásának célja az volt, hogy emléket állítsak a Kisvárdán és Nyírkarászon élt zsidó embereknek. Ez nem önös érdekem, hanem annyira mélyen érintett a zsidóság sorsa, hogy igyekeztem minél több információt megtudni kisvárdai és nyírkarászi közösségeikről. Közel hét éve kutatok a kérdéskörben. Elsősorban nem könyvekből, hanem az eseményeket átélőktől, vagy még inkább elszenvedőktől szerettem volna hallani élményeiket. A könyv szerkesztése során igyekeztem a holokauszt emberi oldalát megvilágítani, azt, ahogyan ezt a zsidó emberek átélték, megélték.

A könyv azért kapta az Emléktöredékek címet, mivel a kutatásom nem teljes. Lehetetlen minden túlélőt fellelni és minden eseményt lejegyezni, annál is inkább, mivel sokan még ma sem szívesen beszélnek saját, illetve családi tragédiájukról. Sajnos már sokan nem élnek azok közül, akik mesélhetnének. Mély sajnálatomra több, általam megszólaltatott személy sem érhetette meg a könyv kiadását.

Arra törekedtem, hogy kissé bepillantást nyerjünk adatközlőim életébe, sorsába és az átélt szörnyűségekbe. Aki figyelmesen olvassa az általuk elmondottakat, következtethet érzelmvilágukra, mentalitásukra. Nem szándékozom senkit bírálni, csupán a tényeket bemutatni. Az adatokat a kisvárdai Városi Könyvtár szakirodalmi

gyűjteménye és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár forrásanyaga biztosította, melyek közül több dokumentumot én dolgoztam fel először. Elsősorban olyan dokumentumokat, interjúkat közlök, amelyeket még nem publikáltak. Sikerült felkutatnom egy Nyírkarászról deportált idős hölgyet, aki egyedül nekem adott interjút.

Megkerestem olyan idős embereket Nyírkarászon, akik ismerték a településen élt zsidókat. Ezeken az interjúkon keresztül szeretném bemutatni azt, ahogyan ők külső szemlélőként látták az életüket, hagyományaikat, a községen betöltött szerepüket.

Az embereknek arról a csoportjáról van itt szó, amely Európában kevés híján majdnem teljesen elpusztult a világtörténelem legaljasabb politikai rendszerének fajelméletén alapuló népiirtó programjától. Ezt elősegítették az előítéletek, amelyek mellett ott volt a közöny, a gyávaság, a cinizmus és a naivitás, miszerint úgy sem merik megtenni. Megtették. Magyarország német megszállásával megjelent hazánkban is az a hatalom, amely következetesen alkalmazta a népiirtás faji ideológiáját a magyar zsidóságra is. Bár a magyarországi zsidók is hallották a híreket a környező országokban folyó szörnyűségekről, mindvégig reménykedtek. Megrázta őket a zsidótörvények hozta megaláztatás, de mégsem készültek fel a rájuk váró borzalmakra.

1944. március 19-én a németek megszállták Magyarországot. A magyar nép egy része örömmel fogadta őket és a magukkal hozott pusztítást, annak ellenére, hogy ezek a zsidó emberek a szomszédaik, kollégáik, barátaik voltak.

Természetesen nem mindenki értett velük egyet. Ez a maroknyi ember próbálta enyhíteni, illetve megszabadítani őket a szenvedéstől. A kapzsiság azonban erősebb volt. Törvényessé tették az antiszemitizmust, a rablást, a zsidóüldözést. Mint minden időben, a

gyűlölet hamar eggyé kovácsolta a lázongó népet.

A nyírkarászi idősek úgy nyilatkoztak nekem, hogy az itt élő zsidó közösség tagjai tiszteletre méltó, jószívű emberek voltak. Egyetlen bűnük, hogy zsidónak születtek és igyekeztek vallásuknak megfelelően élni, szokásaikat megtartani.

Az emlékek, események fennmaradásának feltétele, hogy leírjuk azokat. De ennél is fontosabb, hogy elmeséljük gyermekeinknek. Minden korosztály ismerje és vesse emlékezetébe az emberségbe vetett hitet.

A vészorszak kiértékelése soha nem lehet átfogó, minden eseményt felölelő. A zsidók sorsa akkoriban sok mindenben hasonlított, azonban mindenkinek más és más a története. Mindenki másképp próbálta az elkerülhetetlent elkerülni és életben maradni.

Azért olyan fontos a holokausztot átélő emberek emlékeit lejegyezni, hogy történeteik ne vesszenek a múlt homályába, és mindannyian tanulhassunk a történelemből, levonhassuk következtetéseinket. Ezeket az embereket összeköti a közös sors és az átélt szörnyűségek. Tiszteletre méltó, és köszönettel tartozom interjú alanyaimnak, hogy ilyen nyíltan és őszintén beszéltek megpróbáltatásaikról és mindezek után is szeretettel tudnak vissza gondolni régi otthonukra Kisvárdán és Nyírkarászon.

Radványi Richárdné szavaival élve, az ilyen munka valami kevés ellensúlyt kell, hogy képezzen azokkal a nézetekkel szemben, amik a holokausztot tagadják.

Tartalom

Előszó	3
Ajánlás	6
I. A zsidóságról	9
A szabolcsi zsidók	
A zsidógyűlölet gyökerei	
Zsidókérdés Magyarországon	
II. A kisvárdai zsidóság történetéből	21
A zsidóság betelepődése	
A zsidók betelepődése	
A zsidótörvények és következményeik	
A gettó és a deportálás	
III. Visszaemlékezések Kisvárdáról	28
IV. Nyírkarász zsidósága	57
A nyírkarászi zsidóság története	
A nyírkarászi zsidó temető	

V. Visszaemlékezések – a nyírkarászi zsidóság életéről és szenvedéseiről	78
VI. Végző	116
VII. Mellékletek	118
1. Kisvárdai irat	
2. Nyírkarászi iratok	
VIII. Irodalomjegyzék	145